

Türk Akdeniz

İki ayda bir çıkar Antalya Halkevi -Dergisi

Genel Direktör
Muammer BAHŞI

SAYI : 4

Ağustos 1937

Yazı işleri Direktörü
Kemal KAYA

CİLT : 1

ALANYA TARİHİ HAKKINDA

İki ayda bir:

MUAMMER LUTFİ

İlk sayımızda Antalya mülhakatı üzerinde etüdler yapmanın maksatlarımız arasında bulunduğunu söylemiştik. Şimdiye kadarki neşriyatımızda Alanyadaki (Alara kervansarayı), (Altı yüz yıl önce Alanya), (Elmalı medhiyesi), (Kalkandan Finikeye ve Finikeden Antalyaya kadar sahil coğrafyası) gibi yazılarımız bu etüdlere birer mevzua temas etmekte idi. (İbni batuta) seyahatnamesinin Alanya kısmını gören okuyucularımızdan bazıları (Alanya) tarihine ait vesikaları biraz da terkip edilmiş olarak okumak istediklerini söylediler. Bu pek yerinde bulunan arzuyu yerine getirmek daha ziyade ihtisas işidir. Antalya tarihi üzerinde pek değerli eserler veren yazıcılarımızdan üstad Fikri Erten'e baş vurduk: Dergimize bu mevzuda bir tetkik makalesi yazmayı vadettiler. Ancak bu sayıya yetiştiremedikleri için Şimdilik muhtasaran topladığımız notlarla okuyucularımızın isteklerine cevap veriyoruz :

NOT :

1 — 1322 senei maliyesine mahsus Konya vilâyeti salnamesinden hulâsa edilip tarihi osmanî mecmua-

sının 1 Ağustos 1330 tarihli ve 27 numaralı sayısında (Halil Edhem) in makalesinden :

Alanya kasabası Antalya körfezinin sahili şarkîsında vaki olup teke sancağının bir kasabasıdır. [1] Ezminei atıkada ismi (Korakeziyon) idi . Kasaba muhammesüşşekil bir tepe üzerinde mebni olup etrafı sarp olmakla beraber bir sur ile muhattır ve üst tarafındaki tepe müstevidir. Burası da ayrıca bir sur ile ayrılıp iç kaleyi teşkil eder ve müteaddit su sahrançlarını muhtevidir. Kaleleri harap bir haldedir. Kale tefarruatından olarak ve lebi deryada müsemmenüşşekil ve gayet metin bir burç mevcuttur ki (Kızıl kale)namile maruftur. Burası dahilen iki tabaka üzerine mebni ve yirmi dört metre kutrunda ve tahminen elli metre irtifaındadır. Alanya kalesinin şarkı şimalî cihetlerine küşade iki kapısı vardır. Bugünkü Alanyanın selçukîler zamanında bina edilmiş olduğu rivayet olunur .

NOT :

2 — İbni bibinin muhtasar selçuk-

[1] Bugün Antalya vilâyetine bağlı bir kaza merkezidir.

namesinin farisî 92 inci ve türkçe 138 inci sayfasından :

Alâiddin keykubadı evvelin ilk vakiatından biri olmak üzere erminiyei suğrada sahili bahirde kelonors ismindeki bir kaleyi fethederek kendi lakabına nisbeten (Alaiye) ismile tevsim eyledi . [2]

NOT :

3— Hoire (Epigraphie Arabe)da İbni bibiden iktibas ederek Alanya fethinin hicrî 617 yılında olduğunu tahmin ediyor .

NOT :

4—Müneccim başının sahaifülahbarının 2 inci cildinin 566 ıncı sayfasından : Elumrî mesalikilebsarda (Elalayya) ve lisani avamla (Elalaya) karaman oğullarının tahtı idaresinde olan ermenak memaliki dahilinde ve sahili bahirde ve İshak namındaki Emiri Karaman oğlu Mehmet tarafından hükûmet ediyor diyor .

NOT :

5 — Seyyah İbni Batutanın bundan altıyüz yıl önce Alanyadaki görüşleri dergimizin ikinci sayısındadır .

NOT :

6 — Dergimizin birinci sayısında Müze Müdürü Fikri Ertenin Alanyadaki (Alara kervansarayı) hakkında bir tedkik makalesi çıkmıştır .

NOT :

7—Alanya âbidelerindeki kitabeler:

A — Kalenin garbi şimalisindeki kapı üstünde (628) tarihinde Keyhusrev oğlu Keykubat namına (Ka-

raca tarafından) yazılmış bir kitabe

B — İç kale kapısı üstünde Keyhusrev oğlu Keykubat tarafından yazılmış bir kitabe .

C — Kale teferruatından tophanenin şimale bakan cihetinde Keyhusrev oğlu Keykubat namına yazılmış bir kitabe. Bu kitabede (Sultanulberreyn velbahreyn) unvanı vardır.

D—Deniz kıyısında Kızılkalenin garbe bakan divarında bir kitabe varsa da tamamı okunamıyor . Bu kitabeden Evliya Çelebi seyahatnamesinde bahis yoktur .

E — Aşağı kalede Bedreddin camii üzerinde Kılıç Arslanın oğlu Keyhusrev zamanında Emirüsevahil Emirelhacı oğlu Ömer namına yazılmış bir kitabe ki 676 tarihini gösteriyor. Emirüsevahil unvanından anlaşıldığına göre (Ömer) deniz işlerine bakmakta imiş .

NOT :

8 — Alanyada basılmış gümüş sikkelerden biri İstanbul müzesindedir . Bir yüzünde (Emirüsevahil halledemülkehu ve eyyede devletehu)diğer yüznde (Duribe Alâiye Humiyet anilafatilbeliye) yazılıdır . Üzerinde isim ve tarih yoktur .

NOT :

9 — Evliya Çelebi seyahatnamesi dokuzuncu ciltten :

Alara kalesi : Hâlâ virandır içinde ademi ademî zat yoktur amma gayet azim kale imiş. Etrafında asarı binadan ve mezaristandan geçilmez. Takı kisradan nişan verir binalardır. Kış günleri içinde Türkmen sakin olurmuş andan yine şarka dört saat gidip nehri Âlara . . . . .

Karyei âlara : Alanya hakkında

2 Alanya civarında yaşamış olan (Alan Türkleri) tarafından bu kasabanın kurulduğu , onun için buraya Alanya adının verildiği rivayet ediliyor ki bu; İbniBibinin tahmininden daha kuvvetlidir, Çünkü buranın Alaettinden önce dahi Alanya ismile anıldığı hakkında vesikalar vardır ,

altmış yetmiş mıkdarı müslüman evleridir . Bir camileri vardır ve bu Alara nehri kenarında azim beyaban mesiregâhı cihan çimenzar yerlerde dirahiti azimler sayesinde Alanya müsellimi meksedip Çerçisili karyesinden bize refik olan yirmi tüfenk endaz bizi müsellime teslim edip bizden sıhhat kâğıtları ve bir kaç kuruş hak alıp avdet ettiler .

Evsafı kalei Alâiye : Lebi derya ile ve gâh sengistan ve cibal ile mahuf ve muhatara yollarla her kayanın zirvei âlâsından adam aşağı deryaya baksa zühresi çak olur . Öyle bir musibet akabenin nihayetine çıktık. Gûya ebirler serimiz üzere güzar edip sadayı kerrubiyan istima olunurdu . Bu gühi balâda kalei Alâiye lebi deryada nümayan oldu. Anı serzemin nüzul edip bir saat dahi kumsal düz yerde yürüyüp mecmuu altı saatta . . . . .

Sultan Alâeddin kuvveti bazusile İspanya küffarı elinden fethetmiştir. Badehu mururu zaman ali osman destine Sultan Bayezid veli Fethidir . Bedesti gedik Ahmet paşa sene 876 tarihinde girmiştir. Hâlâ Adana eyaletinde Alâiye Paşasının tahtıdır . Paşanın tarafı padişahîden hası hümayun 250 bin akça ile kanun üzere gâh karaya gâh derya tayin olurdu . Deryada iki pare mükellef kadirğa ile sefer ederler . Karaya tayin olursa sekiz yüz asker ile veda sefer ederler ve bu sancakda alay beyi ve çeri başı vardır ve erbabı zeame serbest zeamettir. Ve yedi yüz altmış timardır. Kanun üzere cebeluleri ile cümle üçbin asker olup pürsilâh

sefer ederler. Ve yüzelli akçai Şerif.. kavmi harbe ucuyla söyleşirler. Kadıya senevî ancak iki bin kuruş ve paşayr otuz bin kuruş hasıl olur . Amma cüret sahibi paşa ister. Sancağı hakkında cümle yirmi altı kazadır. Kethuda yeri yoktur amma Serdari ve Şeyhulislâmı nekibül eşrafı ve cabeca ayan ve eşrafı vardır ve kalesi lebi deryeda ucu asumane ser çekmiştir . Yalçın kaya üzere şekli muhammesî seddi İskender misal bir kalei azimedir .

Ve dairen mader cirmi on bir bin yüz adımdır. Ve garp canibi yüksek kayalar üzeridir ki evce ser çekmiştir. Şark canibi liman canibine ilhaktır. Cümle evleri bir biri üzere kat enderkat şarka nazırdır. Ve ancak şimal canibinde handek vardır . Mada gayri tarafı eliyazubillah evci asumane beraber ser çekmiş yalçın guhi bi sütunuvar kırmızı kayalardır. Aşağı bakanın zühresi çak olur ve şark canibi limanı azimdir ki iki bin pare gemi alır. Ve bu kale beş kapıdır. Cümle ikişer kat demir demir kapılardır. Ve küçük iç kale altında şimale (eğri Lap) andan aşağı yedi yüz adım eski pazar kapısı dahi şimale nazırdır. Andan içeri lebi derya ile dört yüz adım iskele kapısı bu dahi şimale nazır kapıdır . Gümrük emini bunda sakin olurlar ve bu kapıya meyyit kapısı derler. Olkadar şahrah değildir . Şimal canibine mezaristan nazırdır. Bir kapı dahi kible canibine varır. Ve bu kalenin iç kalesi vardır. Büyük iç kale ta zervei alâda evci semaya munkalip çar köşe bir seddi

yacuttur. Cırmı altıyüz adımdır ve iki kapısı var bir şimale biri cenube nazırdır. Bu kapılara onar onbeşer ayak taş nerdiban ile çıkılır.....

Sarnıçlar : Üçyüz altmış somakiler üzere derya misal su sarnıcıdır .

Her biri ikişer ay kifayet edip bir yılda devreder . Cümle baranı rahmet bu sarnıçlarda cemolup mahi Temmuzda buz pare abıhayatı nuş edip defiatşan ederler [1]

* *
*

Yukarıki notlarımızın ve mehezle-

rimizdeki daha geniş bilgilerin Alanya Halkevindeki mahallî tarih çalışmalarına yardım edeceğini umuyoruz. Diğer kazalarımız için de aynı şekilde faydalı olabilmeyi düşünerek elimizdeki tarih vesikalarını bu günkü mülkî teşkilâta göre tasnif etmek ve her kazamız için ayrı ayrı birer sayı çıkarmak istiyoruz .

---

[1] Evliya Çelebi seyahatnamesinde Alanyadan bahseden on sahifeden fazla malûmat vardır . Bu kitabın Antalya ve mülhakatına ait kısmını tamam olarak gelecek sayılarımızda okuyacaksınız .

Antalya Tarihine ait Vesikalar

Karl Graf Lanckoronski'den :

ANTALYANIN ESKİ EVLERİ

KEMAL KAYA

kültür Direktörü

Makaleye bağlı (1) ve (2) numaralı resimlerde , şakulî maktanı ve üst katının plânını verdiğimiz ev , onsekizinci asra ait bir Türk evidir. Bu evde henüz cam pencere rol oynamamaktadır. Ev, mağaza (depo) ve hol vazifesini gören bir zemin katı ile birlikte üç kattır . Üst iki katta caddeye karşı bir kaç oda ile bahçeye açılmış bir sofa (Vorplatz) ve bu sofaya çıkan galeriler ve tahta merdivenler vardır .

En üst katı öbürlerinden ayıran bir cumba (şahneşin - Erker) ile müteaddit pencerelerdir . Cumbada, üst üste ikişer pencere vardır . Bu pencerelerden üsttekilerde sadece birer tahta kafes bulunur ; alttakilere ise, bunlardan maada bir de kapak kanatları konulmuştur . Cam ve bilhassa küçük renkli camlar sadece cumbanın üzerindeki iki pencerede kullanılmıştır. Duvarlar taştan yapılmıştır. Duvar taşları arasında uzunlamasına tahtalar vardır . Bina tarzı, Anadolu'nun bütün cenup şehirlerindeki benzer Şahneşin , küçük tahta parçaları ile süslenmiştir .

(3) ve (4) numaralı resimler, daha yeni zamana ait iki evin plânlarıdır. Birincisi gayet basit bir binanın,

ikincisi ise Antalya'da vakti hali yerinde rum tüccarının oturdukları, saraya benzer binalardan birinin plânıdır .

İlk çağların(kurunu ülânın) evlerinde olduğu gibi , bu evlerde de , sütunlu bir geçitle çevrili ve içinde ağaçlar dikili bir avlu, binanın merkezini teşkil eder .

Oturma odaları ve misafir odaları ile mutfak ve sair ev taksimatının kapıları bu sütunlu geçitlere açılır . Avlunun ağaçları altına ve sütunlu geçitlerin kenarlarına takriben 1 metre yükseklikte ve 3 - 4 metre uzunlukta ve ennilikte, üçer tarafları alçak parmaklıklarla çevrili, uzunluğuna hasırlar ve minderler döşeli kerevetler konulmuştur (5) numaralı resim büyükçe evlerden birinin içini gösterir. Sütunlar daima tahtadan yapılmışlardır. Bunlar taş temeller üzerine dayanırlar. Bu taşların ekserisi tersine çevrilmiş korent sütun başlıklarıdır . Çok defa bu tahta sütunlar evin her iki katına kadar uzanırlar . Bütün üst kat, 5 - 6 sm. kalınlıkta kerestelerden yapılmıştır .

Zemin katında oturma odaları sayısı azdır; ve odalar ışığı tercihen avludan alırlar. Buna mukabil kış ıka -

metgâh olarak kullanılan | ve ikinci bir mutfağı bulunan üst katta daha çok oturma ve yatak odaları vardır . Bu odalarda , caddeye nazır camlı pencerelerden ışık girer. Burada açık geçit yerine ekseriyetle kapalı bir koridor vardır. Antalya'nın sıcak iklimi dolayısıyla ısıtma tesisatı burada lüzumsuz gibi görülüyor. Yalnız mut-

fak için bir baca vardır .

Havadar istirahat yerleri temin etmek üzere, çok defa üst katı geçitleri (koridorları), avluya doğru uzanan kalaslarla genişletilmiştir. Çardaklar veya tahtaboşlar. Bunlar, pitoresk merdivenleri , kemerleri ve geçitleri ile, esasen süssüz olan bu binaların başlıca cazip kısımlarıdır .

1 ve 3 numaralı plânlara dair izahat

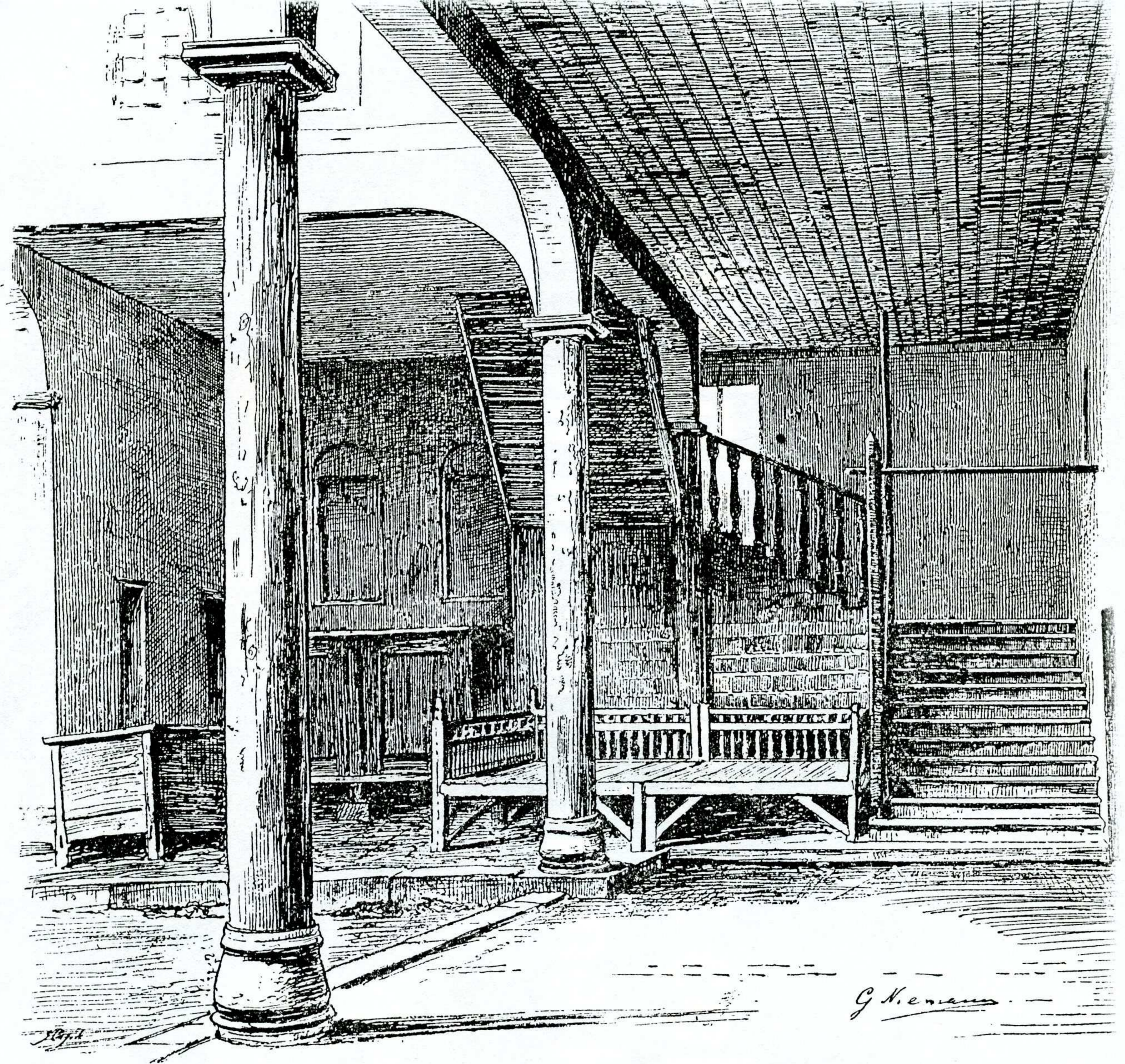
- A — Methal
- B — Açık kemerler .
- C — Merdivenler
- D — Odalar .
- E — Cumba (şehneşin).
- F — Avlu .
- G — Odunluk
- H — Halâ .
- I — Mutfak ,

4) numaralı plâna ait izahat

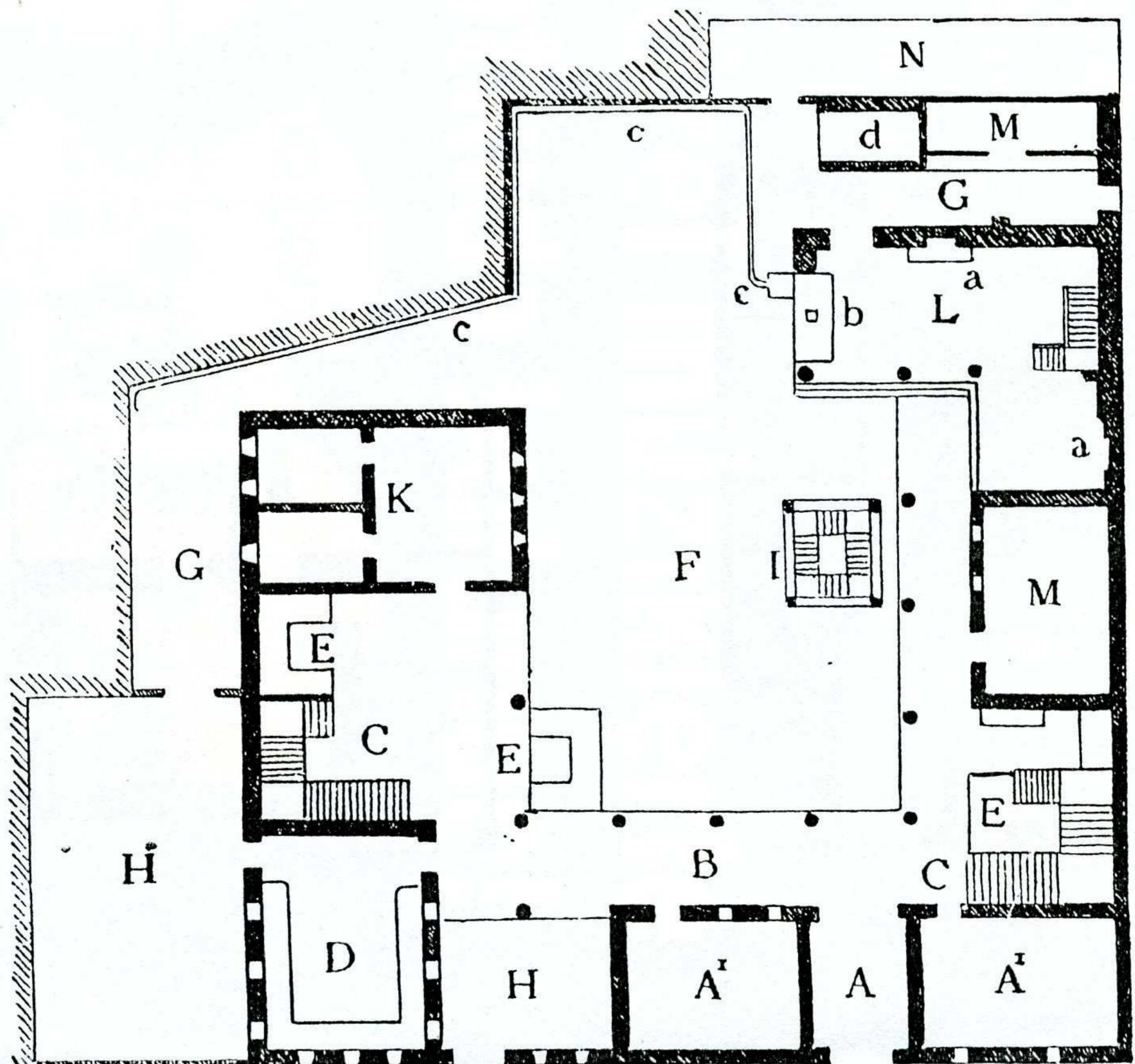
- A — Esas methal .
- B — Mağazalar (depolar).

- B — Açık geçit .
- C — Merdivenler .
- D — Misafir (kabul) odası .
- E — Krevetler .
- F — Avlu .
- G — Yan avlular .
- H — Bahçeler .
- I — Gözetleme kulesi .
- K — Oturma odası .
- L — Mutfak
- M — Ahırlar .
- N — Gübrelik .
- a — Mutfak ocakları .
- b — Bulaşık yıkama yerleri .
- c — Kanal .
- d — Fırın .

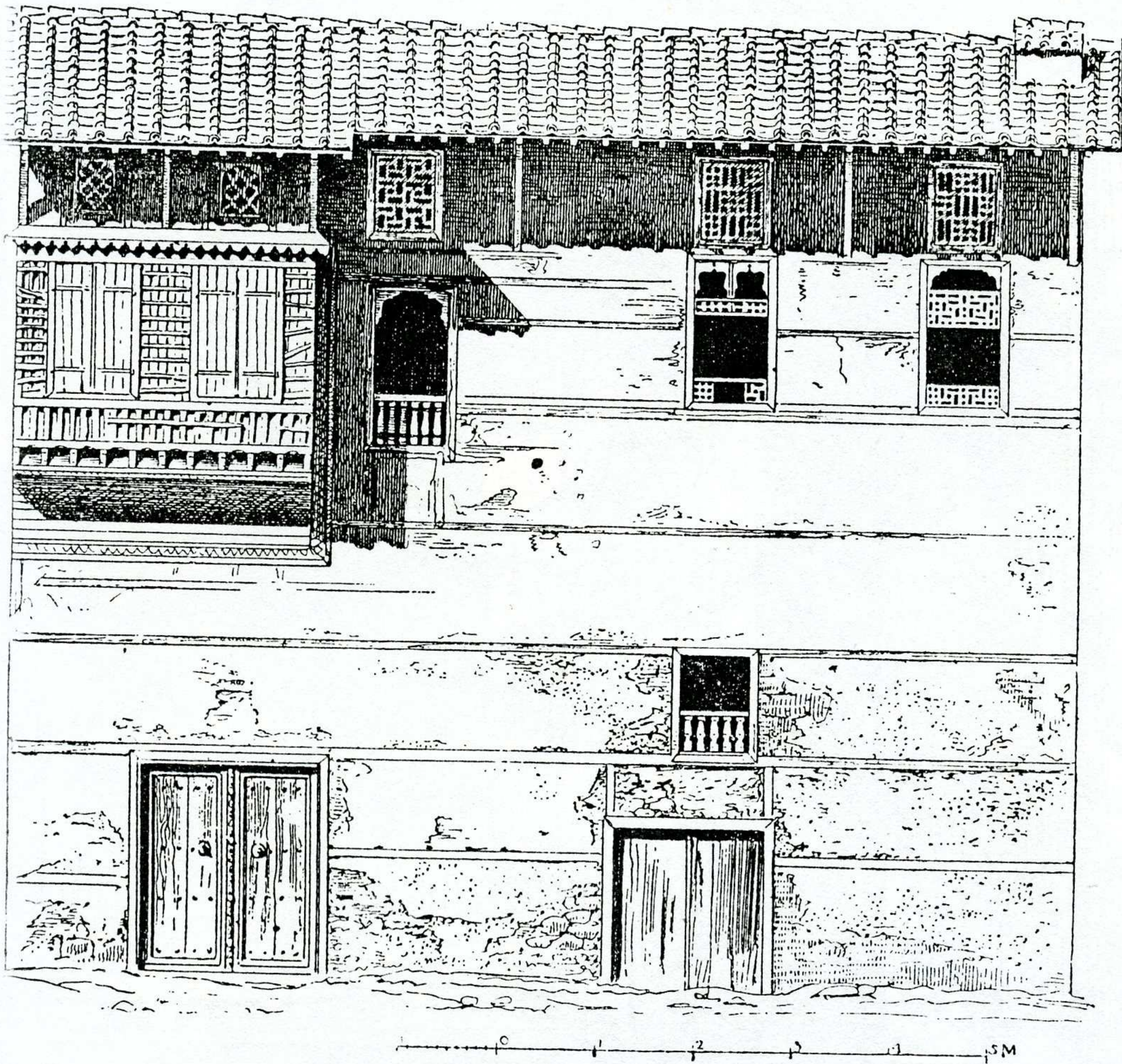

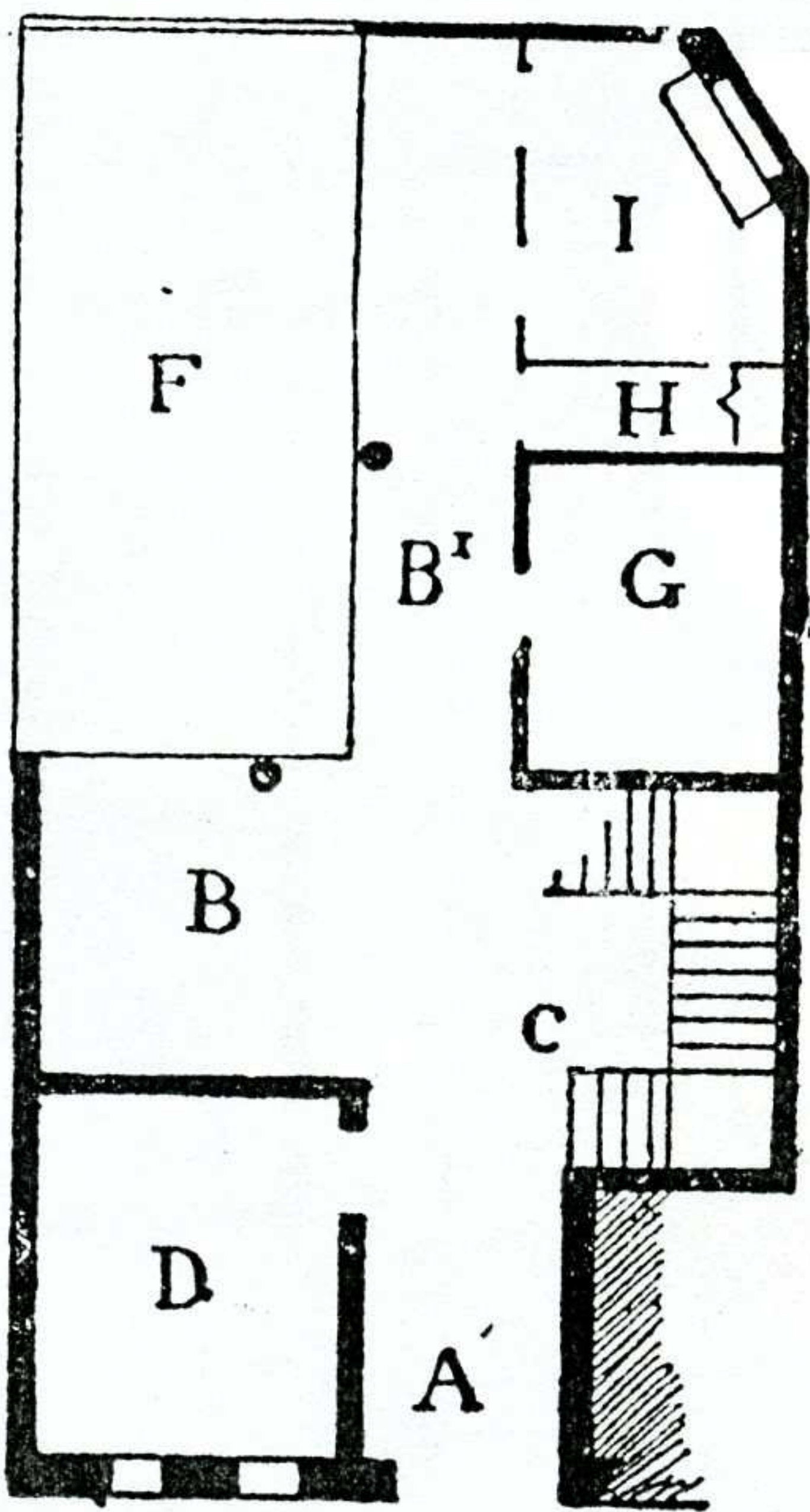
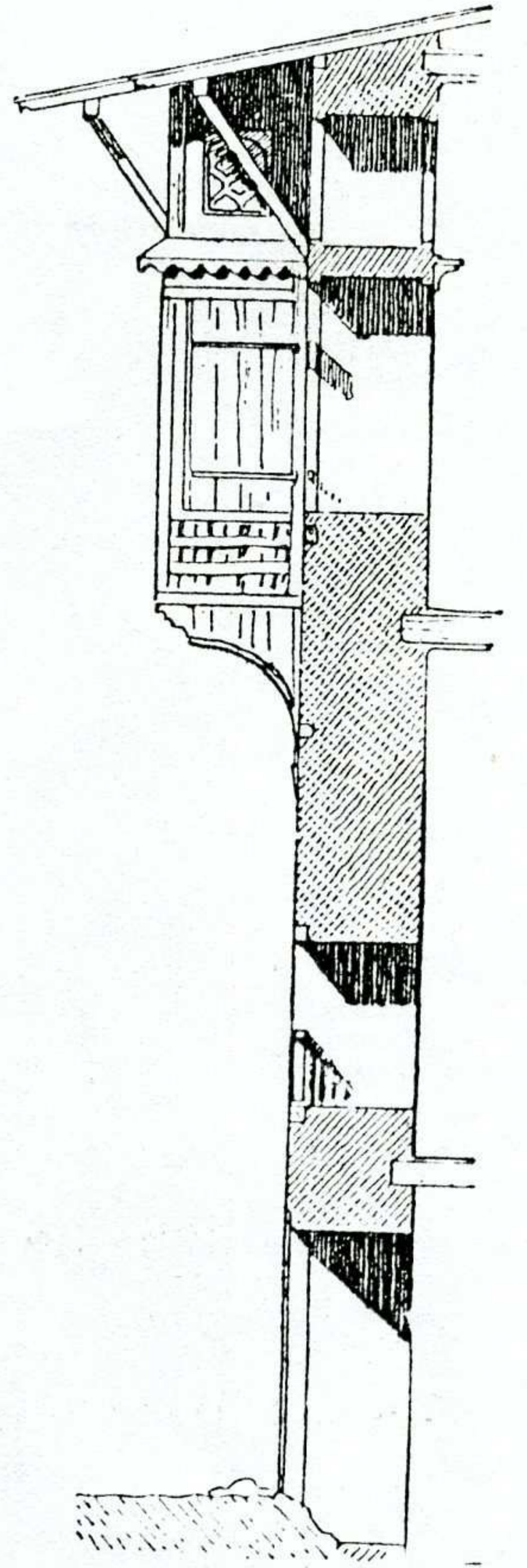
Resim : 5

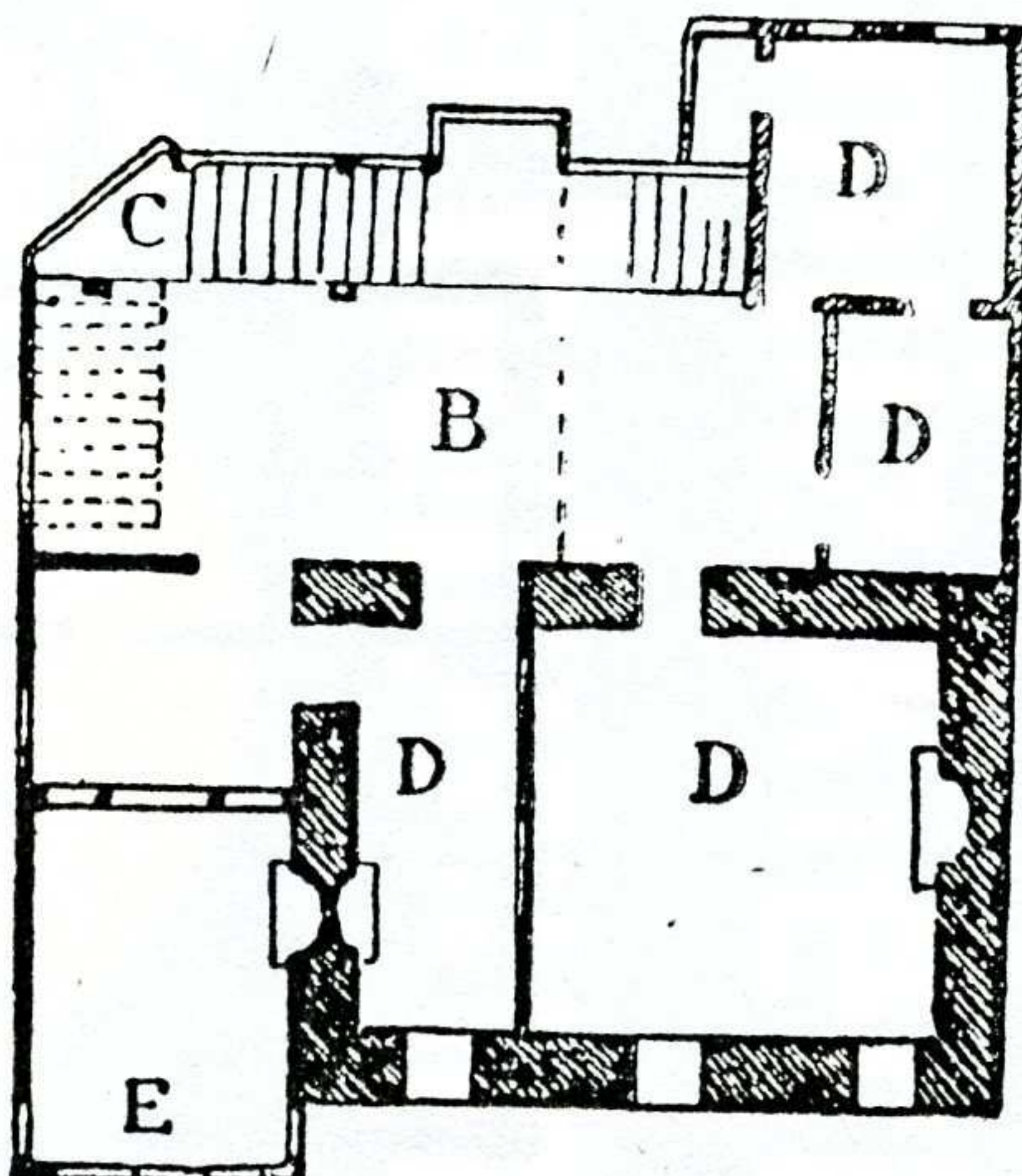
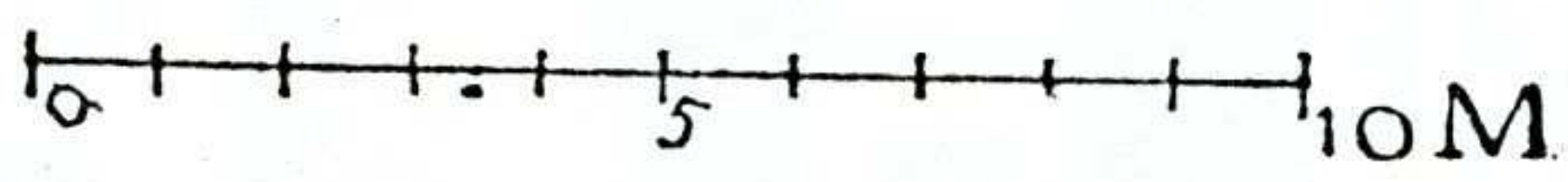

Resim : 2

I

Resim : 3

II

Resim : 1

A
B
C
D
E
F
G
H
I

ALANYA BEĞİ KILIÇ ARSLAN

ve bir

VAKFIYESİ

NACİ KUM

Isparta Halkevinin ÜN mecmuasında, cilt 3, sayı 35-36 sahife 490 da: (Karaman oğulları tarihini aydınlatan belgeler) başlıklı yazısında bize değerli kitabeler ve vesikalar veren arkadaşımız Tahir Erdem, makalenin sonunda (S. 492) şöyle diyor: "Selçuk ahfadından olarak gösterilen Kılıçarslanın Karaman oğlu Yusuf bey ahfadından olması çok muhtemel ve vekayii tarihiyeye daha uygundur. Mahallinde vakfiye ve yeniden elde edilecek kitabeler üzerinde yapılacak incelemelerle bu sahadaki karanlıkların aydınlatılarak yukarıya kaydettiğimiz ecerenin tekemmül ettireceğini umarız. "

Bu temennileri gösteren Tahir Erdem, hakikaten önemli bir tarih mes'elesi üzerine parmak koymuş oluyorlar. Alanyada bulunduğum 930 931 seneleri içinde oranın tarihine dair tetkiklerde bulunduğum sırada Kılıçarslanın bir vakfiyesi olduğunu öğrendim ve Müteveli oğullarından Bay Alide bulunan bu vakfiyeyi birçok rica ve naz ve istiğna neticesi görmeğe, bir suretini de istinsaha muvaffak oldum.

Bu vakfiye iki buçuk metro tul ve 30 santim arzında parşömen kâğıt üzerine gayet nefis ve celi bir sülüs

kırması ile yazılmış, başlığı yaldızlı minyatürlerle işlenmiş bir tomar halinde, mahfaza içindedir. [I] Vakfiye eski adı (Onas) ve şimdi (Mahmut Seydi) köyünde türbe ve zaviyesi bulunan (Mahmut Seydi) [II] için Kılıçarslanın vakfettiği arazi ve bunların varidatının mütevellilerine, evlâtlarına tarzı taksimi hakkındadır. Bu vakfiyeden anlaşılacağı üzere Kılıçarslan bey (Ali bey) oğludur. Gerek künhüla'ar-Âli-nin ve gerek diğer bazı tarihlerin Selçuk ahfadından olduğunu zikrettikleri Kılıçarslan hakkında 1926-1927 devlet salnamesinde (Isparta Vilâyeti) ve Hamit oğulları tarihine ait malûmat arasında şöyle bir mukaddeme ile: "Hamit beyin ibtidai hükûmeti hakkında kâfi malûmat mevcut olmayıp bu sülâlenin hükûmetine ait olmak üzere Abdülkadir Sadreddin isminde bir zat evvelce Isparta ceza mahkemesi reisi bulunmuş ve Şamda (Şifa Sadrı) namında yazmış olduğun arapça tarihi umumîsinde Hamit be-

(I) Çok kıymetli ve tarihî bir vesika olması itibarile bu vakfiyenin Alanyalı müteveli zade Bay Aliden satın alınarak müzemize konması, bu eserin ilerde kaybolmaması için temenniye değer.

[II] Mahmut seydi , seydişehrinin banisi sayılan seyit Harunun torunlarındadır. [Konya] halkevi mecmuası sayı 4 de seydişehrinin kuruluşu başlıklı üstad Feridin makalesine bakınız.

ye ve ahfadının hükûmetine dair verdiği malûmat ile Türk tarihi mecmuasının 15 nci nüshası da bu malûmatı müeyyit bulunmaktadır,b,, deniliyor ve makalenin sonunda :

“ Osmanlı hükûmeti ile Timurlengin imparatorluğu arasında zuhur eden 1402 Ankara harbinde Timurlenk galip gelerek bütün Anadoluyu istilâ ettiği gibi bütün Hamit ili mintakasını da yedi zaptına geçirmiş olduğundan Hamit oğlu Kemalettin Hüseyin beyin oğlu Lütfi bey babasının ülkesine vazi yed etmiş ve Timurlengin avdetine kadar muti kalmıştır. 1576 tarihinde oğlu Kılıçarslan gördüğü tazyik üzerine bütün memleketi hükûmeti Osmaniyeye terk ile Gümülcine mutasarrıfı ol-

muştur.,, sözlerle Hamit ili hakkındaki malûmatı tamamlanıyor. Bu malûmata bakılırsa Kılıçarslanın (Hamid oğulları) ahfadından ve (Lütfi bey)in oğlu olduğu anlaşılıyor. Halbuki zamanında yazılan vakfiye Kılıçarslanın babasının (Ali bey) olduğunu sarahatle zikrediyor

Vakıfname arapçadır. Ve mahkemei şer'iyedeki tescil tarihi olarak 14 Saferülhayır 1800 gösterilmektedir.

* *
*

Mahmut Seydi camiinin kitabesi;

İşbu vakfın perveri sultan Alâeddin tabidar
Kıldı rahşende cihanın şahı Mahmut payidar
sahten etrafı enverden müzeyyen kıldılar
Pek şirin cuyi mekân olduğu dilde yadigâr
Tekkei namı eydi Mahmut kıldı dehrin aşikâr
Teşnegân mütevellisi cümle huddamlar payidar
sene 1252 Fi 15 Cesa

Bir iki yüz elli ikisinde

Oldu ahbaplarımız evkaf kıldı bir nazar

ANTALYA COĞRAFYASI

TÜRKAKDENİZ'İN ANTALYA KIYILARI

III.

(Antalya fenerin) den (Gazi paşa) ya kadar.

Harita Umum Müdürlüğü Deniz şubesi Müdürü Kaymakam Bay Ahmet Rasimin eserinden hulâsa edilmiştir .

Antalya kıyıları bir davar gibi yükselirler. İskelenin bulunduğu dar düzlüğe, kırk m e r d i v e n denilen bir yolla, kışla önünden aşağı doğru kıvrılarak inen dik, fakat muntazam bir yoldan inilir. (D ü d e n) çayından çıkarak, yedi kol halinde şehre gelen sular, şehrin bütün mahallerini ve bahçekerini dolaştıktan sonra, doğu cihetine doğru bu yüksek setler üzerinden denize atlıyarak dökülürler .

Antalya feneri, şehrin keşişleme cihetindedir; ve deniz seviyesinden 44 metre yüksekliktedir. Işığı sabittir. Berrak havalarda 12 mil açıklardan görülebilir .

Fenerden 3 mil uzakta dik yarlı bir burun gelir. Buraya (Rumkuş) derlerse de asıl adının (Erenkuş) olduğu söylenmektedir . Bu burundan sonra sahil , gittikçe alçalarak (Lâara) civarında deniz seviyesini bulur. Burada eski bir limanın bakıyelerine tesadüf edilmektedir. Bu sahil, Antalya'nın plâjı olmaya namzettir. Zira, sahilden itibaren bir kaç yüz metreye kadar deniz çok sığ ve kumsaldır; sahilin gerisindeki ağaç-

lık ve çamlıklar da güzel bir kamp yeri olarak kullanılabilir .

Lâaranın doğu tarafına doğru gidilirse iki büyük çayın döküldükleri yerlere rasgelinir. Bunlardan birincisi (A k s u), öbürü (K ö p r ü ç a y ı) dır.

Bunlardan sonra (E s k i A n t a l y a) limanı gelir. Buranın eski adı, S i d e dir. Side'de eski zamanlardan kalma büyük bir şehrin ve limanın harabeleri vardır . Eski dalgakıranın uzunluğu 300 metre kadardır. Bu harabeler üzerinde bugün S e l i m i y e k ö y ü bulunmaktadır. Antalya ile Selimiye arası 34 mildir. Sidenin tiyatrosu , yapılış bakımından, dikkate değer : Zira, Anfiteatrların hemen hepsi bir yamaca dayandığı halde buradaki anfi hiç bir yere dayanmaz; büyük kemerler ve sütunlar üzerinde durur. Bunu bu halde tutturmanın ne kadar müşkül olacağı düşünülürse, Side tiyatrosunun yapılışındaki fevkalâdelik meydana çıkar .

Eski Antalya limanından itibaren sahilde bir çok eksibeler görülür . Eski Side harabelerinin bir kısmı bu

eksibeler altındadır. Eski Antalya'dan 6 mil uzakta Manavgat çayının ağzı bulunur. Bu çayın, döküldüğü yerdeki genişliği 180 metre kadardır; derinliği 4 metredir. Nehrin yukarı taraflarında bu derinlik 6 metre ile yedi metre arasında değişir. Çayın çamurlu suyu, denizin millerce uzaklarına kadar yayılır. Manavgat çayının döküldüğü yerden 10 mil uzakta (K a r a b u r u n) görülür.

Buraya kadar olan sahil alçak ve kumsaldır. Eski antalya ile Karaburun arasındaki sahilde denize dökülen sulardan bazıları: N i f r i t K ö p r ü suyu, K a r p u z ırmağı, A l a r a çayı .

Kara burundan sonra (F u ğ l a) burnu gelir. Bu iki burun arasındaki sahil, ufak ve yuvarlak bir takım girintiler yapar ve önlerinde bir çok adacıklarla kayalıklar vardır .

Bu burun civarında eskiden (P t o l e m a î s) adlı mamur bir şehir bulunduğu tarihlerde yazılıdır . Bu şehrin büyük limanını örten uzun mendireği, bugün batmış kayalardan ibarettir. Fuğla burnunun doğu cihe-
tindeki koya E r k i n ç a y ı dökülür .

Ptolemis'in 7 mil kadar batısında ve sahilin bir dirseği üzerinde yeni bir harabe vardır ve bu harabenin 1,5 mil kadar doğu kuzeyinde bir tepe civarında eski (L a e r t e s) şehrinin harabeleri bulunur.

Fuğla burnunun 12 mil kadar do-

güneyinde bulunan Alanya limanına kadar olan sahil üzerinde dikkate değer bir ârıza yoktur. Alanya körfezine girmeden önce (K a l e a r d ı b u r n u) gelir . Bu burun üzerinde bir deniz feneri ve bir kale harabesi vardır .

A l a n y a ; Antalya'nın 140 kilometre doğu güneyinde ve Antalya korfezinin doğusunda, kayalık bir burnun üzerinde ve doğusundadır . Bu burnun, deniz seviyesinden yüksekliği 260 metredir. Şehrin doğu cihetine doğru sahilde eksibeler görülür. Alanya fenerinin deniz seviyesinden yüksekliği 130 metredir. Bu fener her dakika beyaz ve şimşekli bir ışık saçar. Berrak havalarda 20 mil uzaklardan ışığı görülebilir .

Alanya'dan G a z i p a ş a 'ya (S i l i n t i 'ye) kadar olan sahil üzerinde K e s t e l, M a h m u t l u l a r, K a r g ı c a k A d a t a ş, S i d r e ç a y ı, S i d r e, D o m b a l a n, B a r s a k d e r e s i, A r m u t l u k, İ d a p, K â h y a l a r ç a y ı, B i ç k i c i, H a c ı m u s a ç a y ı, H a c ı m u s a K a l e s i (veya eski Silinti) gibi yerler vardır .

Bu sahile eskiden (K i l i k y a A s p e r a) derlermiş. Eski Silinti civarında 200 metre kadar yüksektir. Alanya ile Gazi paşa arasındaki mesafe 36 mildir . Bu hat üye-

rindeki sahil, umumiyetle yüksek ve derindir . Bir kaç ufak koydan başka liman yoktur. Alaya'dan 9 mil kadar keşilemede sahile bir tepe üzerinde eski S i d r e şehri harabeleri ve 17 mil uzakta eski H a - m a k s i y a şehrinin harabeleri vardır. Hamaksiya'nın 4 mil keşilemesinde sığ bir nehrin ağzına yakın bir yerde eskiden (T r a y a n a

p o l i s) denilen eski silinti şehrinde imparator Trayan'ın yüz on sütunlu meşhur mezarı bulunmakta imiş.

Bunlardan sonra G a z i p a ş a gelir. Bu kasaba, Karasu'nun güneyinde ve biraz içeridedir .

Gazi Paşa'dan sonra A n a m ' u r b u r n u gelir Anamur kasabası ile Gazi Paşa arası 11 saattir .

ANTALYA ŞİİRLERİ

İÇİMDE BİR ARZU

FARUK EDİZ

İçmek hayatı bütün zevki ve neş'esile
Bir portakal dalının yaz, kış yeşil renginde
Ve sevgiyi gönülde duymak tatlı sesile . . .

Duymak ve duyurmak bir çağlayan kadar coşkun
Ve sonra ışıklarla kaynaşan bir enginde
Görmek başladığını dümdüz, geniş bir yolun . . .

Ve yürümek açılan bu yeni ufka doğru
İri adımlarla bir sahilden çıkar gibi ,
Çıkar gibi gülerek uzun, dik bir yokuşu . . .

Yürümek ve yükselmek başına Toros'ların
Ve geçmek onları da güçlü kartallar gibi :
Eşi olmak estikçe hızalan bir rüzgârın . . .

Ve tutulmak burada doğan güneşe, aya ;
Tutulmak dört mevsimi bahar olan bu yurda ;
Tutulmak yeşil renge; tutulmak billûr suya ;

Tutulmak Antalya'ya, tutulmak ve bağlanmak :
Doldurmak günlerini ne bahtiyarlık burda,
Kapamak gözlerini bari onu anarak !

Antalyada Sandal Gezintisi . .

MUAMMER LUTFİ

Sandaldan ufuklara ses verdi kahkahamız...
Akisler var akşamın indiği pusularda,
Denizin loş kalbinde taht kurarken iki kız
Pırıl pırıl oynadı güneş; elmas sularda.

Nasıl bir eş olduysa zümrüt taht kalbimize
Sandalla sürüklenen akisler öyle yandı..
Gün; elmas sütun gibi düştükçe bu denize
Halka halka serpilen gümüşle sırmalandı.

Akşam perilerinin işlediği nakışler
Küreklerin açtığı gümüş yoldaki izdi,
Burası gönlümüzün son secde ettiği yer;
Gurup; altın sedirli bir ateş gedemizdi .

Bu öyle bir akşam ki ufukta sıra sıra
Güzellikler dizildi kumral, siyah saçlardan..
Gönül musikisini dinledi her hatıra
Bugünün sevgisini besteleyen rüzgârdan.

Kumral mehtap uzandı o uzun saçlar gibi
Uçları kıvrılırken şafaktan bir göğüste.
Akşamları süsleyen perilerin mevkibi
Esmer kızı gösterdi denizlerdeki süste.

Akşam; deniz kuşları kanat açtı sahilden,
Akşam; takip ettiler mehtabı adım adım..
Akşamın elindeki esmerleşen mendilden
Saçılan yıldızları bir avuç hayal sandım .

Antalya'mızın henüz unutmadığı :

Sıtma Sivrisineği Dünyaya Nasıl Gelmiş ?

— Bir Cava Masalı —

KEMAL KAYA

herta Bergmann'dan naklen:

— 1 —

Soeka, Cava'lı bir bıçakçının en büyük kızı idi. Babası, günlük kazancı ve pirinç tarlalarından aldığı mahsul ile iki karısını ve on yedi çocuğunu güçlkle besliyordu. Fakat fakirliklerine rağmen aile refah içinde yaşıyor, mesut bahtiyar bir hayat geçiriyordu.

Her iki kadın tevekkül içinde çocuklarına bakıyorlar ve kendilerine daima güler yüz gösteren kocaları ile neşelerini, sevgilerini ve kaygılarını paylaşıyorlardı.

Soeka, ailenin pek sevgilisiydi, Zıra, o çok narin ve iyi kalpli idi. Her iki kadın da onu kendi kızları gibi severlerdi.

Soeka, hem çok güzel, hem de anlatılamıyacak derece şirindi. Gece karanlığı kadar siyah ve sutra (I) lifleri gibi parlak olan saçları, mini mini esmer yüzünü çerçivelerdi, Simasında hâlâ bir çocuk safveti gülümseyor; ve koyu gözleri, kendisine

ilâhî bir güzellik arzeden, dünyaya saf ışıklar saçardı. Gözlerinin pırıldayan yıldızları üstünde siyah kaşlar cesur çizgilerle kıvrılırdı. Büyücek fakat güzel şekilli ağzı üzerinde mini mini burnu çok sevimli dururdu; vakit vakit pazı usaresi ile kırmızıya boyanan küçük beyaz dişleri vardı. Küçük başı, narin boynu üzerinde gururla yükselirdi. Yürüyüşü, rüzgârda sallanan bambu gibi dalgalı idi. Narin bacakları, sihirli bir güzellikle dolu ince bir vücut taşıyorlardı. Soeka, bir çeylân kadar narin idi. Kalçaları bir Samara (II)dan daha zayıftı; fakat göğüsleri dolgun yumrular halinde idiler; ve ballanmış meyveleri andırırlardı.

O, bir mûcize idi. Öyle ki, Soeka bir tüy gibi köyden geçse bütün erkekler aç kurtlar gibi ona bakarlardı.

O, kampongün en güzeli idi; bir çokları onu kendisine karı yapmak

1 Cava diliune ipek mânasına gelir .

2 Cava'ya mahsus bir çam ağacı çesidi .

için can atarlardı. Fakat Soeka on beş yaşının bütün güzellik ve ismetini sevdiği birine vermek istiyordu. Soeka, bunu çoktan bulmuştu; ama o çok fakirdi. Kıza cihaz parası verebilecek kudreti yoktu. Fakat Soeka buna dudak büküyordu. Sevmedikten sonra dünyanın bütün paraları neye yarardı? Hayatın bize bahşedebildikleri içinde bizi en mesut eden aşktır, diçordu. Her ne kadar Sarangan bunu henüz itiraf etmemişse de, Soeka, onun kendisini sevdiğini biliyordu. Onun dudakları çok sıkılğan ve çok çekingendi; fakat gözleri, kendisine karşı duyduğu aşkı saklıyamıyorlardı.

Akşamları kulubesinin önüne oturup ta kavalı ile çaldığı hülyalı şarkıların hep kendisine ait olduğunu biliyordu.

Bir akşam Soeka işlerini bitirdi. Esmer vücuduna kovalarla su döktü. saçlarını omuzlarına dağıttı, beyaz çiçeklerle süslendi, kendi ördüğü sarong'u narin vücuduna sardı, sessiz adımlarla köyün caddelerini geçti. Sarangan'ın fakir kulübesi önünde -aklını kaybetmiş gibi durdu.

Kavalın hasret dolu nağmeleri akşamın sessizliği içine yayılıyor ve tatlı bir musiki, Soeka'nın uğuldiyan kulaklarına varıyor ve kalbini titretiliyordu.

Çekingen delikanlı bu binlerce defa özenilen kadını görünce elleri titredi, kavalı dudaklarından ayrıldı. Soeka hiç ses çıkarmadan Sarangan'a doğru ilerledi; kalbi hızlı hızlı çarpıyordu :

— Sarangan, dedi, bana bir yudum su ver! Bugün hava pek sıcaktı. Pirinç tarlalarında çalışma boğazımı kuruttu. Biraz sütün yahut hindistan cevizin varsa daha iyi... Boğazımı ıslatayım. .

Soeka'nın gözleri etrafta dolaştı ve bakışları en yüksek hindistan cevizi ağacının tepesinde durdu: Orada tek bir ceviz keşfetmişti. Bu, güneş ışığında erimişti ve bir insana hemen yetmiyecek kadar küçük görünüyordu.

Sarangan, Soeka'nın arzusunu sezdi. Soeka istedikten sonra, kendisi için erişilemeyecek birşey olamazdı. Şüphesiz Goedang'da (III) toplanmış bir çok ceviz vardı ve onları alıp getirmek çok daha kolaydı; lâkin... O zaman Soeka, onun vücudunda ne kadar kuvvet ve beceriklilik olduğunu öğrenmiyecekti. Bunun için Sarangan ağaca doğru koştu, gövdesine kolları ve bacakları ile sarıldı ve bir kedi mahareti ile ince gövdeye tırmanmaya başladı.

Soeka, hayran gözlerle bu cesur delikanlıyı takip ediyordu. Sarangan ağacın çok ince dalları ucunda duran cevizi yakaladığı zaman Soeka'nın kalbi korkudan çarpıyordu. Az sonra delikanlıyı yanında görünce geniş bir nefes aldı. Sarangan, cevize iki delik açtı ve bunu mahçup fakat saadetten parıldayan bir yüzle Soeka'ya uzattı.

Soeka cevizi dudaklarına götürdü; ve hiç susuzluk duymadığı halde bu tatlı usareyi son damlasına kadar emdi.

Fakat Sarangan, onun gözlerinde derhal yerine getirilecek yeni arzular arayordu.

İki genç insan utanarak karşı karşıya durdular; gözlerle kucaklaşıyorlardı. Soeka, Saranga'nın ne kadar cesaretli ve ne kadar kuvvetli olduğunu düşününce titredi ve genç adamı yeniden denemek istedi. Gözleri tekrar etrafı dolaştı, Saranga'nın kudretini sınamak için yeni bir hedef ararken anî bir hâdise onu bu dalgınlıktan ayırdı: Zengin Kadli'nin oğlu Kasmin, kamçı şaklamaları ve gürültü arasında arabasını sürerek önlerinden geçiyordu. Tam Sarangan'ın kulübesi önünde arabanın oklarından biri kırıldı ve hâkimin oğlu yolundan kaldı.

Soeka, Kadli'nin oğlunu iyi tanıyordu: Onun babası muhitin en zengin adamı idi. Fakat Soeka, Kasmin'den hoşlanmıyordu. O, çirkin ve kibirli idi ve karılarına hiç iyi muamele etmediği söylenirdi. Bu adam, can sıkıntısı ile karılarından o kadar delice şeyler istermiş ki, yedi karısı da kocalarının bu hallerinden çok korkarlarmış.

Kasmin arabasından inince gözler Soeka'ya takıldı ve ihtiraslı kalbi derhal güzel kadına vuruldu. Güle-güle Soeka'ya yaklaştı; göz kamaştırıcı pırıltılar saçan yüzüklerle süslü elini, Soeka'nın narin omuzlarına koydu. Fakat bu eller, bir yılan gibi sürüne sürüne genç kızın yuvarlak göğsüne yaklaştığı sırada Sarangan, bu utanmaz adamları Soeka'nın arasına atıldı; korkudan titreyen kadından bu elleri uzaklaştırdı. Sevdiği

kadını bu küstaha karşı korumak için kemerinden hançerini çıkardı.

O artık, biraz önceki mahcup delikanlı değildi. Soeka'nın karşısında silâhı ile onun şerefini korumak isteyen atılgan ve kuvvetine hâkim bir insan duruyordu. Zengin Kasmin Sarangan'ın hiddetle kıvılcımlanan gözlerini görünce korkarak geri çekildi ve şaka yapıyormuş gibi bir hal alarak, tamiri biten arabasına bindi. müstehziyane omuzlarını silketti, fakat gözlerinde kötülük parlıyordu: Uğradığı hakaret kalbini kemiriyordu. Kasmin, kafasında intikam plânları kurmaya başlamıştı.

Sarangan, yaptığı işin kötü bir oyun olduğunu çok iyi biliyordu. Çünkü Kasmin'in fenalığı meşhurdu; fakat o, Soeka'yı teskin için hiç bir şey olmamış gibi görünmeğe çalıştı.

Fakat kavalın tatlı nağmeleri ve Sarangan'ın yakaran gözleri istemedikleri halde iki insan, sevgilerini bir birlerine itiraf ettiler.

Sarangan, Soeka'yı kolları arasına aldı, vücudundan ve saçlarından yayılan rayıhayı kokladı. Onu gittikçe daha fazla sıkmaya başladı ve onun kokusu, Saranga'nın başını döndürdü. Bu koku, kahve çiçeklerinin rayıhasından daha tatlı ve Arap tacirlerin büyük B a t a v y a şehrinden sattıkları pahalı K e m - b a n g yağından daha lezzetli idi. Oh . . . Bu kokuyu, arzın başka hangi köşesinde duyabilirdi? Bunu ancak Soeka'da bulmak mümkündü.

Elleri Soeka'nın saçlarını neva-

vazişle okşıyor ve omuzlarında biraz mütereddid dolaşiyor ve göğsünün narin yuvarlaklığını hisseder gibi oluyordu . Soeka'nın gülümsemeleri cesaret verici idi ve onun genç kız göğsü, erkeğin elleri içine mini mini kedicikler gibi sokuluyorlardı . Soeka içinden şöyle dedi " Aşk, hayatın insanlara bahşettiği şeylerin en mesut edicisidir ! „ Ve saranganı kulübesine çekti . . .

* * *

Saraga'nın küçük kulübesinin fakirliği içinde genç bir aşkın çiçeği açıyordu .

Kasmin'in zengin sarayında ise gayz hüküm sürüyordu ; ve içinde yaşayanların hepsi üzerine kötü gölgeler çekiyordu .

Gürültülü kamçı şaklamaları ve vahşî küfürlerle, hakim oğlu, sarayına doğru arabasını sürmüş ve uşağına dizginleri fırlatarak hiddetli bir yüzle eve dalmıştı . Bu halden ürken karısı, sakın sakın çiğnenekte oldukları sakızları korkudan yutmuşlardı .

Yağmurdan ıslanmış pirinç kuşları gibi, kadıncağızlar bambu hasırları üzerine büzülmüşler ve gazaplı efendilerine ürkek nazarlarla bakışmışlardı :

— Allah bilir ya, yine bir aksilik olmuştu ve o, kara vicdanının isteğini yerine getirmek için kim bilir ne kötülük düşünüyordu ?

Karılarının en genci korka korka ona yaklaştı; her şeyin çok güzel

hazırlandığını söyledi pirinç sofrasına oturmak isteyip istemediğini sordu . Çinli aşçının taze köpek balığı kuyrukları kızarttığını ilâve etti . Kasmin sofraya gazaplı bir nazarla baktı, S a m b o l (4) tabağını kaptı ve küçük Cavalı kadının başına fırlattı ; keskin baharat , kadının gözlerine doldu ve kadını yarı kör etti . Birer köşede sinmiş duran kadınlardan hiç biri ortaklarına yardıma cesaret edemediler . Yalnız, Kasmin'in en sevdiği karısı B u l a n i ; yan odaya geçen efendisini takip cesaretini gösterdi :

— Efendimin, yerine getirebileceğim, arzuları var mı? diye sordu ve korka korka sözüne devam etti; rakedeyim mi? Musikisi ile düşüncelerini dağıtmak üzere k a m e - l a n g çalayım mı? Yahut size en genç oğlan kardeşimi getireyim mi? Kardeşim çok güzeldir; gözünüzü ve kalbinizi neşvelendirebilir.

Hiddetli bir bakış, güzel Bulaninin vücudunda dolaştı ve bir kamçının ıslığı havayı yırtarken, kadın öbür felâket arkadaşlarının yanına kaçtı ve hasırın üzerine büzüldü.

Kasmin, kendini yerine attı ve Soeka'yı ele geçirmek için, Sarangan'ı nasıl yokedebileceğini düşünmeğe başladı . Yolda mümkün olan her plânı aklından geçirmişti; fakat bunlardan hiç birinin tatbik edilemeyeceğini anlamıştı.

Sarangan'ın karşısına çıkmağa ve onunla Soeka için vuruşmağa cesa-

4 pilâvla birlikte yenen keskin baharat .

reti yektu. Sarangan'ı uşaklarından birine öldürtmeği de hatırına getirmişti.

Para bu işte hiç bir rol oynamazdı. Çünkü o, Sarangan'ın -fakirliğine rağmen- Kampong'da çok itibarlı olduğunu biliyordu. Zira, Sarangan, herkesin yardımına koşardı, iyi kalpli idi; eline geçen cüz'î para ile G u l a l i (5) alıp çocuklara dağıtır, piriñç tarlaları sürülürken hasta komşuların işlerini görür ve bunun için onlardan ücret bile almazdı. Bunun için Sarangan'ı kimse öldürmezdi. Hiç kimse, hemen hemen görünmiyen bambu tüylerini, onun yemeğine karıştırmazdı. Bunu yapan olsa Sarangan, yavaş yavaş ve acılar içinde ölüme sürüklenebilirdi. Kasmin, gün geçtikçe kötülük plânları içine gömülüyor ve Soeka'yı kolları içine almak hırsı gittikçe artıyordu. Ne pahasına olursa olsun, kızı ele geçirmeli idi?

Gece... Herkesin uykuda olduğu bir saate Kasmin, sessizce evinden çıktı, ahırdan atını çıkardı ve yola koyuldu. Uzaktaki dağa çıkmak istiyordu: Orada, büyük ve münzevi bir ormanda R u h - m a r a h adlı bir büyücü yaşıyordu. Kasmin yanına bir çok altın almıştı. Çünkü o büyücüyü memnun edebilecek yeğâne çarenin para olduğunu duymuştu.

Kasmin'in kalbi korku ve heyecanla çarpıyordu; Fakat ihtirası korkusuna galipti. Bu hislerle dolu olarak yoluna devam etti ve Ruh - marah'ı aramağa başladı.

Yol, şeker kamışı ve piriñç tarlaları arasından geçiyordu. Nihayet büyük bir dağa vardı. Orada atını bir ağaca bağladı ve yaya olarak sarp, taşlık izleri tırmanmaya başladı. Orman zifiri karanlıktı: uykusundan uyandırılarak ürkek ürkek uçuşan yaralarla vampirlerin kanat sesleri bu karanlığı yırtıyorlardı. Vakıt vakıt ağaçların tepesinden bir maymunun haykırışı duyuluyordu. Bir dal çıtırdasa Kasmin'in yüreği korku ile doluyordu. Ona her, tarafta tehlikeler pusu kurmuş gibi geliyor ve sarmaşıklarla eğretili otlarının arasından gözüne korkunç hayaletler görünüyordu. Bütün bunlar sanki onu tehdit ediyorlar ve yaptığı işin kötülüğünü ihtar ediyorlardı.

Yaptığı bu gece yolculuğundan pişman olacağı sırada bir kayanın üzerinde, gözüne bir mağara deliği ilişti. Çekinerek deliğe yaklaştı ve karanlık kayalar arasında, kapıya benzer, bir methal keşfetti. Yüreği böğrünü yumrukluyordu. Kapıyı vurdu ve boğuk bir sesin "gir!," dediğini duyar gibi oldu; korka korka içeri girdi.

Ruh-marah, Kasmin'i esasen bekliyordu. Çünkü onun kötü kalbindeki arzusu çoktan haber almıştı. Hakimin oğlu altınları önüne boşaltınca onun arzularını dinlemeğe karar verdi.

Fakat bu istekleri yerine getirmek ve Sarangan'ı öldürmek o kadar kolay bir iş değildi. Çünkü Sarangan iyi kalpli idi ve insanlar tarafından seviliyordu; ona kimse bir fenalık yapmıyacaktı. Sonra o, bir çok tehli-

(5) sarı ve kırmızı uzun şekerler .

kelere karşı koyacak kadar kuvvetli idi de . . . .

Birden bire Ruh-marah'ın yüzünde iğrenç bir tebessüm belirdi. Her halde o, Sarangan'ı ortadan kaldırtmak için bir çare bulmuş olacaktı .

O, kaplan veya başka bir yırtıcı hayvan göndermek niyetinde değildi. Saranga öldürtmek için Moskitoları yollıyacaktı: Bir insanın kuvveti ne kadar fazla olursa olsun ; isterse arslanlara ve kaplanlara galebe edebilsin bu mini mini hayvanların küçüklüklerine karşı iktidarsız kalırdı.

Bunlar, sürüler halinde gelecekler ve insana saldıracaklardı . Bunların ufacık iğnelerinde öldürücü bir tesir bulunacaktı. Bunun için Ruh-marah müessir bir büyü yapmak zorunda idi .

Kasmin, karanlık mağara içinde korkarak ayakta duruyordu ve Ruh-marah'ın efsunlu duasını bekliyordu.

Ruh-marah bir ateş yaktı ve bir kazanın içinde tatlı tatlı kokan kırmızı bir içki yaptı. Bu esnada dudakları arasından bir dua mırıldanıyordu. İçki kaynamaya başlayınca büyücü, Kasmin'e doğru ilerledi, kemerinden keskin bir hançer çıkardı ve elini

kazanın üzerine tutulmasını emretti .

Zengin adam, heyecandan yemyeşil kesilmişti; dizleri ve elleri korkudan titriyordu. Ruh-marah tezyifle güldü ve mırıldandı :

— Korkma, delikanlı, sana bir şey olmaz; senden yalnız bir kaç damla kan istiyorum. Bu olmazsa Moskitolar içkiyi içmezler .

Ruh-marah Kasmin'in eline tuttu , hançeri ile bir yara açtı ve kırmızı içki içine kanını akıttı .

Tekrar bir takım dualar mırıldanmağa başladı ve birdenbire mağara vızıltılarla doldu: Açık kapıdan içeriye sivrisinek sürüleri dolmuştu ve insan kanının tatlı kokusu ile mest olmuş bir halde kazanın kenarlarına kondular; içindeki zehiri emmeğe başladılar. Bu içki ile başları dönen sinekler havada bir iki kanat çarpıyor ve yere düşüyorlardı. Fakat Ruh-marah, bunların çok geçmeden tekrar kuvvetleneceklerini ve uçacaklarını söyledi :

— Kasmin, dedi, artık Sarangan'ın öleceğinden emin olabilirsiniz. Evine dön ve onun akıbetini emniyetle bekle !

Gelecek sayıda :

(sarangan'ın başına gelenler ve kinin nasıl bulundu?)

Âşık Şemsi ve iki kitabı

FARUK EDİZ

Öğretmen

Burdur'lu Âşık Şemsi'nin oğlu Mustafa Güneş, uzun yıllardan beri korkudeli'de oturmaktadır. Ağken kendisinin de Antalya ile ilgisi bulunduğuna açık olan Âşık'ın bahsedilen iki kitabı da korkudeli'de elde edildiği cihetle hakkındaki bu yazıyı yerli bir etüt olarak dergimize koyuyoruz.

Âşık Mehmet Şemsi, Burdur'da doğmuş, yine orada 54 yaşında iken ölmüştür (1313 H. - 1894 M.) Babası tüccardan Mehmet adlı bir zattır. Şemsi seyahatı çok severdi. Ayrıca bir sanat tutmamış, aşıklığına kattığı seyahatlığı ile ömrünü geçirmiştir. İstanbul'a Girit'e, Kıbrıs, diğer taraflara gitmişti.

Küçükken, annesi, Mehmet Şemsi'ye bir keman yaptırmış. Bir gün çalarken Denizlili şair Saydi kendisini dinlemiş ve güzel çaldığını görerek beğenmiş, yanına almış. Şemsi böylece Saydi'nin rehberliği altında ilerlemiştir. 16 yaşında şiir söylemeğe başlamıştı.

Şemsi, çok şehvetli bir genç olduğu için, üstadı Saydi, kendisine (Şehvi) (1) mahlasını vermişti. Şemsi ilk şiirlerini de ve uzun müddet bu mahlâsı Saydi'nin ölümünden sonra bırakmıştır.

Şemsi, İstanbul'da muamma asmış âşıklardandır. Âşıklar söylemeğe Yar) diye başladıkları halde o, (Habip), (Tabip) veya (Dost) diye başlarmış. Kalın ve gür sesli

imiş. Kemanı daha mükemmel çalmakla beraber sazı da iyi bilirmiş. Sazı el'an oğlundadır.

Âşık Şemsi, medihde ve hicivde de mahirmiş. Bir gün Ahmet adlı bir âşıkın kendisini (Yırtıcı bir aslan) a benzetmesine mukabil onu şöyle methetmişti :

Gündüz Şemsi enver gece kameri
Hamdelillâh vasıl olduk enveri
Eset Ahmet gönüllerin serveri
Saydiya maden'i irfanıym ben
Sevdiğine karşı alçak gönüllü ve
onu methü senada açık elli olan
Şemsi, kendisine :

Başında külâhı
Belinde silâhı
Davazlı oğluna
Benzer baba Şemsi

Diyen bir şaire de hemen şu cevabı vermiş :

Şemsi ye başında araki giyer
Silâhın ettiği binlere değer
Seni bir mahalde bulursam eğer
Gösteririm sana yolu erkânı

Şemsi, bir çok (İhvan) ı buluduğu için, Antalya'ya sık sık gelir, gidermiş. Antalya'daki toplantılarda da

(2) Yazılısı bulunmadığını öğrendiğim bu desanalarlı bilenlerden ele geçirebilmek için araştırmak-lıty itm.

(1) Şemsi, bu kelimeyi şiirlerinde hep [Şevi] olarak kullanıyor.

muammalar asar, çalar ve söylermiş. Halâ Antalya'da onun muammalarını bilenler vardır . Şemsi Antalya için de destanlar söylemiştir (2) .

Âşık Şemsi çok yazmıştır . Gece-leri kalkar yazarmış . Zaten elimizdeki iki kitabından da onun bu ve- lûtluğ u açık olarak anlaşıl maktadır .

Bu kitap lardan biri : 13X23.5 bo- yunda 406 sahifedir . Sahife numa- rası 119 300 e atlıyor Fakat ara- dan yaprak çıkmış değil; bu, cildin vaziyetinden ve hele metinden belli. Sahife numaralarının yanlış konduğ u anlaşılıyor . Kitabın sonunda sahife numarasını takiben 526 ya kadar sü- ren bir ek daha varsa da bu kısmın başından 24 sahife eksik olduğ u gibi sonu da noksandır . Adi ciltlidir . yazısı sülüs kırmasile rık'a karışığı bir tarzda, o kadar düzgün değil. Yazının, şairin kendi yazısı olduğ u- nu oğlunun ifadesinden öğrendiğ imiz gibi bizde bu hükmü verebiliyoruz . Her iki kitap ta aynı yazı ile yazıl- mıştır . Kitaplarda bir mısra bile yabancı bir yazıya raslanmayacak kadar yeknasak bir yazı sistemi gö- rülüyor . Aynı zamanda, aralarında yıllarla aralık bulunan iki kitabı ve muhtelif tarihlerde kitaplara geçirilen manzumeleri aynı adama yazdırmak- ta pek, hatta hiç mümkün değildir . İmlâ bozuktur : Farisî izafet terkiple- rinde izafet eserleri (ye) ile yazılmıştır ; bir çok Arapça Acemce kelimelerde harf hareket kullanılmıştır; bazı harf- lerde de hatalar yapılmıştır .

Kitabın asıl metni :

Nuri bismillâh ile hamd üzre inşa iptida
irri esrar içre tahrir oldu iera iaptid

Matla'lı bir manzume ile başlı- yor ve :

Bir muamîma söyledim rah içre âzım izi yok
Hem südü oldu helâl lâhmi haram tilmizi yok
Muammasile bitiyor . Altında (1282, 1300) tarihleri yazılı . An- laşılıyor ki şair, bu kitapta, bu iki yıl arasında yazdıklarını toplamıştır. İlâve kısmında da bir çok manzu- melerin altında (1307) .arihi var .

Kitap esas kısmında 384, ilâve kısmında 1 5 olmak üzere 489 par- çayı ihtiva ediyor . Bunların büyük bir kısmını münacat, tevhit ve naat- lerle gazeller, nefesler ve koşmalar teşkil etmekte . Bunlardan başka mesnevî, müsammât tarzında bir kaç manzume ile iki destan ve bir şadırvan için yazılmış beş beyitlik bir tarih var .

Ve zinlere gelince : En fazla remel bahrinden (Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün) veznile hezeç bahrinden (Mefâilün mefâilün mefâilün faülün) ile de menzumeler vardır. İki müsam- mat (müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün bir müse- mmat ta (müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün) vezinlerle yazılmıştır . Hece ile olanlar hep (11) li dir .

Parçalar kitaba alfabetik olarak alınmışsa da baştan sona kadar tek alfabe sırasile gitmemektedir . Baş- tan maada sahife 30 da, 337 de, 366 da olmak üzere üç yerde tekrar (Elif) ten başlıyor, fakat her iki kısım ayrı ayrı (ye) ye kadar de- vam ediyor . ilâve kısmında hiç tas- nif yoktur . .

Kitap, malûm olan divan tertibine

uymıyor . Münacat, tevhit, naat gazel, müsemmat, hatta nefes koşma, divan, sadece kafiyelerinin son harfleri gözetilerek

gelişi güzel konmuştur .

Diğer kitap : 15X22 boyunda . 204 sahife . Meşin kaplı . Yazı öbür kitabındaki gibi, yalnız biraz düzgünce . İmlâ aynı . Tasnif te öyle . Bir yerinde 1292, sonunda 1294 tarihleri var . Mahlâs olarak hep (Şehvei) kullanılmış, hiç (Şemsi) yok . Buradaki parçaların çoğu daha sonra yazılan öteki kitaba alınmıştır, mahlâsları değiştirilerek ve bilhassa bir hayli mühim tashihler yapılarak . . . Görülüyor ki, Şair yaşı ilerledikten ve bilgisi arttıktan sonra eski yazıları üzerinde işlenmiştir .

Şemsi'nin (Şehvi) lik zamanına ait olan bu kitabı, onun san'at hayatındaki olgunluk merhalelerini takiben yardım etmesi bakımından ayrı bir değer alıyor .

Şair Şemsi, şiirlerinde Divan Edebiyatının meşhur san'atlerini de ihmal etmiyor . Bununla beraber düştüğü

bazı sıhatsızlıklar da yok değil .

Şemsi'nin yazılarında bariz bir miskinlik göze çarpıyor . şiirlerine birçok tariketlerin adını alan Şemsi, daha fazla Mevlevî ile Nakşibendi'yi zikretmekte' fakat bilhassa (Hacı Bektaş Veli) yi çok tekrarlamakta ve üzerinde ehemmiyetle durmaktadır . Filhakika Âli Aba hakkında başlı başına bir mecmua teşkil edecek kadar şiirleri var . Bunlardan başka (Allah, Muhammet, Ali, Hasan. Hüseyin) i hep bir arada ve sıklık kullanması' bu kelimelerin Ebcet'te karşılığı olan adetleri kitabının, bir çok yerlerinden maada, bilhassa başına ve sonuna ayrı bir ehemmiyetle koyması bir kaç muammasında bu adetleri anahtar olarak vermesi, bir takım malûm kelime ve tabirlerin de mevcudiyeti buua inzimam ederek kendisinin Bektaş Veli'nin tarikatına intisabı olduğu kanaatini kuvvetlendiriyor .

Bize hayatı ve şahsiyeti hakkında, biraz olsun fikir verebildiğini sandığım şu satırlardan sonra âşık'ın bir kaç şiirini okuyalım :

Bâykuş veş gönlüme pek hoş gelir vîraneler

Bülbül-i şeyda gibi vaslolmağa gülşaneler

Destini bûseyleşem her rüz-û şep aklımdadır

Himmet eyler her demadem âşika merdaneler

Sâkiya peymanesun dest-i münevverden müdam

Ehli aşka fetholuptur sâkin-i meyhaneler

Ülfetimle akl-ü aynı azm-ü reftarın görüp

İmtizaç eyler gönülde gözleri mestaneler

Emr-i mevlâ'dan demadem Şemsiya eyler zuhur

Hamd-e lillâh-i hakikat canıma cananeler

ANTALYA FOLKLORU

Çıkup kürsü-i taht üzre nasihatler satar vâiz
Kabahatlı olan çehellere çok taş atar vâiz
Zekâtı fitresi çok az gelürse vakti-i âharda
Yine iydin mübarek görmiyüp matem tutar vâiz
Ne emrolduyse söyler demişler gerçi âlimler
Bihamdillâh o nutkundan cevahirler saçar vâiz
Eğer paslandı ise parlayup ol kalb-i mir'atın
Merak-ı matem in anda lisan ile açar vâiz
Mahabbet bezmine girmez cihan içre muzahirler
Münevvar Şemsiya bildim riyalardan kaçar vâiz

Hayli zaman oldu yolun gözlerim
Gelindi ey taze civanım sen gel
Gizli mahabbetin candan özlerim
Gelindi ey hokka- dehanım sen gel
Mecnun Leylâsını her an bulunca
Aşuk ma'sukuna vasil olunca
Men bir andelibim sen de bir gonca
Gelindi ey lebi mercanım sen gel

İltifat-ı aynım naz eyleyerek
Kasavet gönlümü şaz eyleyerek
Ruhsar-ı münevver raz eyleyerek
Gelindi ey lütfî- lisanım sen gel
Nazar kıldım serde gîsûler siyah
Çeşm-i mestan üzre ebrûler siyah
Şemsiya veçhinde hindûlar siyah
Gelindi ey nazlı civanım sen gel

Seyyah-ı alemde olmuşuz âşık
Mağrur olsak ta bir olmasak ta bir
Erbab-ı gönülde muhib-bi sadık
Mesrur olsak ta bir olmasak ta bir
Akıl ile fikrimiz şeriat olsun
Dil ile zikrimiz tarikat olsun
Demadem hâlimiz hakikat olsun
Pür-nur olsak ta bir olmasak ta bir

Ervahımız gezer âsüman içre
Gönüllerde pinhan hem nihan içre
Şems-i münevver yek cihan içre
Meşhur olsak ta bir olmasakta bir

Şemsi'nin yanına almak imkânını bulamadığım eserlerini Korkudeli'de kaldığım kısa bir müddet zarfında ancak bu kadar etüt edebildim . Şimdiye kadar hiç tetkik edilmemiş olan bu değerli Âşık'a bir fırsatta yine dönmeği isterim .

Yazıcılarımızdan Macit Selekler vermiştir :

Bucağın Divriki köyünde 78 yaşında
kaval çalan İbrahimden :

Karlı dağı aşamadım kar diye .

Çok ardıçlar kucakladım yar diye

Karpuzun kökeniyim

Dibine dökeniyim

Güzele başım bozgun

Çirkine töbeliyim

Derelerin tozuyum

Ben kurbanlık kuzuyum

Sen beni bilemedin

Ben komşunun kızuyum .

Haritalarımız

Geçen sayı ile birlikte vermek üzere hazırladığımız haritaları sunuyoruz. Bunlardan Antalya ve mülhakatının şimdiki adlarını ihtiva eden harita kalın kâğıda, tarihi isimlerini gösteren harita ise ince kâğıda bastırılmıştır. Her iki harita aynı mikyasta olduğu için üst üste koymak suretile hem tarih tedkiklerini hem de dergimizde çıkmış ve çıkacak tarihî ve coğrafî yazıların anlaşılmasını kolaylaştıracağını umarız .

GENEL DİREKTÖRÜMÜZ

Genel Direktörümüz Muammer Lutfi Bahşı Kuş adası Sorgu Hakimliğine tayin edildiğinden yakında vazifesi başına gideceği için Dergimizin umumî neşriyatını idare işi yazı işleri Direktörümüz Kemal Kayaya verilmiştir .

Muammer Lutfinin gelecek sayılarımızda da " İki ayda bir " sütündeki yazılarını okuyacaksınız .

Yazı ve idare işleri için

Genel Direktörlüğe müracaat olunur.

Neşredilmeyen yazılar geri verilmez.

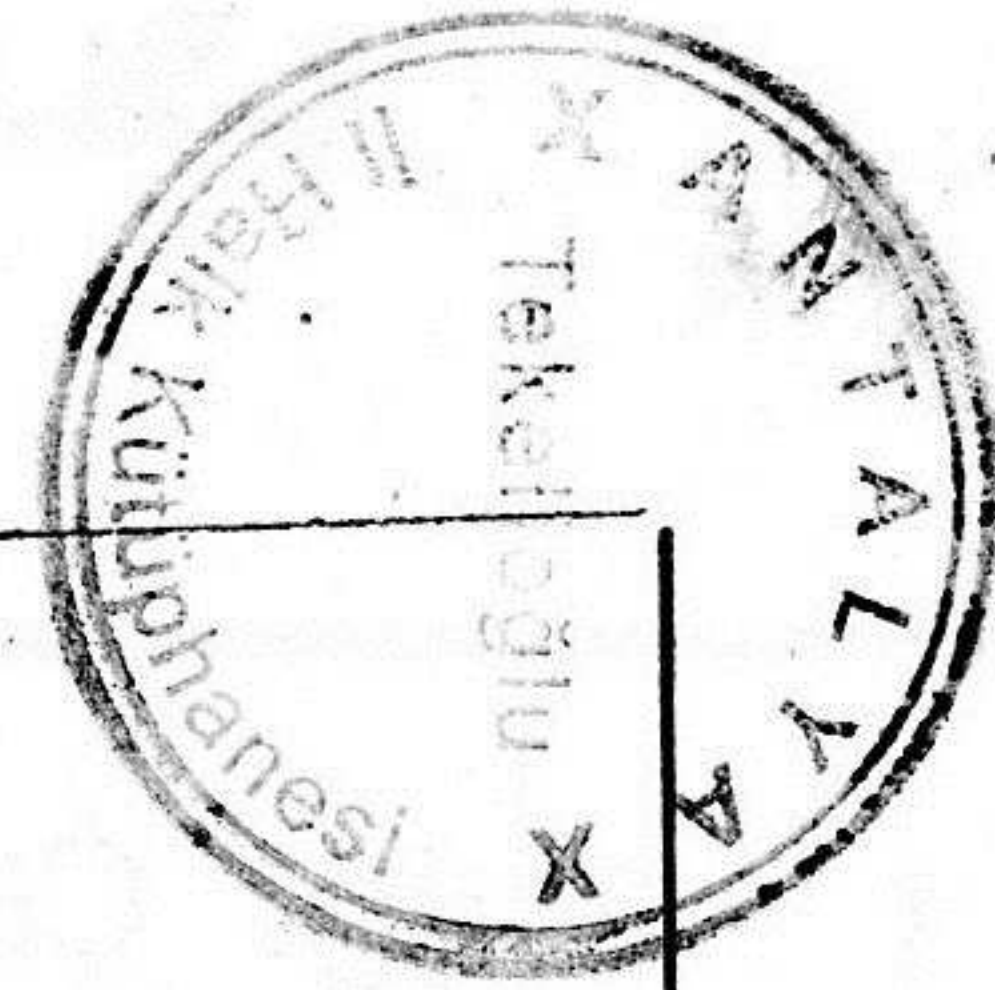
YILLIK ABONESİ 90 KURUŞTUR.

Sahibi : Antalya Halkevi

Umumî neşriyatı idare eden : M. BAHSI

Antalya başimevinde basılmıştır.

Büyük Atatürk'ümüzün

Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Töreninde Büyük Milletine Hitabı :

Türk Milleti !

Kurtuluş savaşına başladığımızın 15 inci yılındayız . Bugün, Cumhuriyetimizin, 10 uncu yılını doldurduğu, en büyük Bayramdır .

Kutlu olsun .

Bu anda büyük Türk Milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim .

Yurddaşlarım !

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık . Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir .

Bundaki muvaffakiyeti Türk Milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimkârane yürümesine borçluyuz .

Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz . Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetindeyiz .

Yurdumuzu, dünyanın en mâmur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız . Milletimizi en geniş refah vasıtası ve kaynaklarına sahip kılacağız . Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız .

Bunun için bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil; asrımızın sür'at ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir . Geçen zamana nisbetle daha çok çalışacağız; daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız . Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur.

Çünkü Türk Milletinin karakteri yüksektir . Türk Milleti çalışkandır . Türk Milleti zekidir . Çünkü, Türk Milleti, millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir . Ve çünkü, Türk Milletinin, yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müsbet ilimdir .

Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk Milletinin, tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir . Bunun içindir ki, Milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığın., fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini ve millî duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür .

Türk Milletine çok yaraşan bu ülkü, onu bütün beşeriyette, hakikî huzurun temini yolunda, kendine düşen medenî vazife-yi yapmakta muvaffak kılacaktır .

Büyük Türk Milleti !

15 yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vâdeden çok sözlerimi işittin . Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiç birinde, milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım .

Bugün aynı inan ve kat'iyetle söyliyorum ki, millî ülkeye tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk Milletinin, büyük millet olduğunu, bütün medenî âlem az zamanda bir kere daha tanıyacaktır . Asla şüphesiz yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, âtinin yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır .

Türk Milleti !

Ebediyete akıp giden her 10 senede, bu büyük millet bayramını, daha büyük seferlerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlulamanı gönülden dilerim .

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE !